

Este X duque de Híjar acompañó al Príncipe de Asturias a Francia en 1808 y formó parte de la Junta de Bayona. Su inmediata desafección hacia el régimen napoleónico ocasionó el secuestro de sus bienes, entre ellos el fabuloso archivo familiar de Madrid, por la Comisión Imperial en 1813. Merece también mención especial la actividad cultural de José Rafael Silva Fernández de Híjar, que fue Director del Museo del Prado entre 1826 y 1838.

Hasta aquí, descritos de una manera muy sucinta, los distintos aspectos de interés que se pueden apreciar en el estudio de Pedro Moreno Meyerhoff. Pero la obra tiene un valor específico desde una perspectiva metodológica, ya que se trata de un trabajo argumentado con rigor y de manera exhaustiva en todos sus aspectos. Cada afirmación está contrastada con las fuentes archivísticas y con las referencias bibliográficas, cada nota está minuciosamente documentada. La crítica de las fuentes es, en este sentido, excelente.

Completan el libro un apéndice documental, la noticia íntegra de las fuentes documentales, archivísticas, obras manuscritas e impresas y una extensa bibliografía. Y, lo que no es un detalle menor, cuenta con unos buenos índices. Como conclusión, se puede afirmar que es una obra de erudición que, dentro de sus objetivos, proporciona una completa información a los historiadores sobre un linaje aristocrático muy importante y demasiado poco conocido.

MARÍA TERESA IRANZO MUÑO
 Archivo Histórico Provincial de Zaragoza

Rafael NARBONA VIZCAÍNO, *La ciudad y la fiesta. Cultura de la representación en la sociedad medieval (siglos XIII-XV)*, Madrid, Síntesis, 2017, 274 pp. ISBN 978-84-9077-456-4.

La festa es presenta en aquest llibre com un conjunt d'elements relacionats entre ells i que contribueixen a configurar la ciutat medieval. Així, els ritus, els esdeveniments, les commemoracions de tot tipus, les cerimònies formen part de la identitat individual i aquesta, a la vegada, construeix la identitat col·lectiva. El llibre, doncs, desgrana tots aquests aspectes detallant amb múltiples exemples tot allò que l'autor considera que es pot emmarcar dins del concepte de festa, un concepte molt diferent del contemporani, tal i com explica a la introducció. Si bé és cert que el títol no defineix l'espai geogràfic en el que se situa el llibre, més enllà de l'espai urbà, els exemples que trobem es centren bàsicament en els regnes hispànics i d'aquests, en gran part, en els regnes de la Corona d'Aragó. En la introducció s'exposa la justificació d'aquesta recerca i s'explica de forma exhaustiva i amb un recorregut per tot el llibre, el contingut de cada un dels sis capítols en què es divideix el text. El llibre es completa amb un recull de textos relacionats amb el capítol corresponent, juntament amb el llistat de bibliografia utilitzada en la recerca.

El text no té notes a peu de pàgina però sí citacions bibliogràfiques, de manera que, d'una banda la lectura és àgil i de l'altra el nivell científic de l'obra no es veu minvat. El llibre té una bona base bibliogràfica en la que els estudis clàssics més generals com els de Duccio Balestracci, Peter Brown o Jacques Rossiaud, es combi-

nen amb obres més recents d'Adeline Rucquoi, Miquel Raufast o Maria Barceló. La bibliografia mostra l'evolució de la producció historiogràfica entorn del tema de la festa: a partir de finals de la dècada dels 80 del segle XX comencem a trobar obres importants de referència, i a la dècada següent hi ha el gruix de llibres i articles en un context en el que la Història Cultural pren força, amb la influència de la Història de les Mentalitats o la Història Psicològica.

En el primer capítol es fa un repàs als diferents conceptes de temps, del seu control, del calendari i els cicles festius, marcats per la litúrgia i per les tasques agrícoles. En el capítol segon es fa referència exhaustiva a les festes com a signe d'identitat de les comunitats, on l'èpica o els orígens mitològics de les comunitats són l'origen de les celebracions. La mitologia es tracta al capítol tercer tot parlant de les festes i cerimònies de coronació dels monarques. Aquesta festa té una funció legitimadora del poder del rei i és tal vegada la cerimònia festiva més carregada de simbolisme. Els capítols restants fins arribar al sisè entren en el terreny de la pràctica religiosa, les festes populars, el desordre i la infàmia com a festa. A vegades aquests elements es barregen en festes com el Carnaval, o es construeixen festes entorn de la celebració d'un sant per configurar la gran festa urbana que és la festa patronal o, en casos com Barcelona o València, la festa del Corpus Christi. Els seguicis festius que encapçalen les processons, o les entrades reials, que es poden qualificar de populars, conviuen en harmonia amb tot allò que és considerat oficial, però l'autor remarca que es fa necessari continuar explicant millor el concepte "popular" relacionat amb religiositat i festes. En aquests capítols els gestos hi són ben presents perquè l'autor sap que la gestualitat, en certs casos amb grans dosis d'exageració, forma part de la vida quotidiana a l'Edat Mitjana. Amb el tema de la gestualitat Narbona emmarca el llibre també dins del corrent de la Història del Cos perquè els gestos, com apunta aquest corrent, juntament amb la Història Psicològica i l'Antropologia Històrica, posen de manifest comportaments individuals i col·lectius. A la vegada aquests comportaments poden ser analitzats des de l'altra banda, és a dir, des del control que n'exerceix el poder a través de normatives i instruments de repressió.

El llibre és una aportació de cabdal importància sobre la festa a l'Edat Mitjana. La visió àmplia que es dona d'aquest tema fa que entri en molts altres aspectes que configuren la festa, com ara la simbologia, la identitat col·lectiva, el mite, la religió, la vida urbana, la política, la imatge del poder... A la vegada té un marcat caràcter didàctic gràcies al recull de textos que il·lustren aspectes diversos de l'obra. Els textos aporten informació per sí mateixos i pels comentaris que s'hi afegeixen, i representen una excel·lent selecció de les fonts que es poden utilitzar per estudiar els temes abans citats. Aquests comentaris poden obrir el camí per a futurs estudis, potser centrats en àmbits més locals. Els exemples que s'inclouen en el llibre, que són molt generalistes i en cap cas són exhaustius, poden servir per a que nous estudis aprofundeixin en els estudis sobre el calendari festiu en la Corona d'Aragó, però sobretot en les ciutats més significatives dels territoris que la integren.

DANIEL PIÑOL ALABART
Universitat de Barcelona